

ומבואר בירושלמי שם שצור ועזה הו' חו"ל, עיי"ש.

[י.י.ז.]

סימן תצו דיני הכנה ביו"ט

ורש"ל תפס לו שיטה אחרת שכתב דדגים אינו חייב משום צידה וכו' אלא חייב משום קוצר דהוי עוקר דבר מגידולו כדאיתא בירושלמי פ"ז דשבת וכו' [לשון המ"א ס"ק ו']. נ"ב. עיין בנתיב חיים [=בגליון השו"ע] מש"כ בזה, ועיין בנימוקי יוסף שבת ק"ז ע"ב, [ועיין בסמ"ג לאוין ס"ה ובסמ"ק סימן רפ"א, ובקרבן נתנאל מובא בתורתן של ראשונים על הירושלמי שם ה"ב בד"ה ההן דצייד כוורא וכו'], ועיין ברוקח סימן מ"ט, ועיין באור זרוע סימן נ"ו ועיין במנחת חינוך מצוה ל"ב בקונטרס מוסף השבת במלאכת הקוצר, ועיין באגלי טל מלאכת קוצר אות י"ד, וע"ש סימן ל"ג [קפ"ט] מלאכת צד אות' ב' ג' ועיין בחידושי הריטב"א, ובקרבן אורה, ובשפת אמת בשבת שם. [י.י.ז.]

סימן תקכט דיני שמחת יום טוב

כבוד יום

הרה"ג יש"ל שליט"א - שכן טוב [ראה אבות פ"ב ה"ט ורבינו יונה שם] שאל אותי "שאלה קשה ביותר" אם גם ביום טוב קיים הדין "כבוד יום וכבוד לילה כבוד יום עדיף".

האיך אוכל לפתור נידון שלא דנו בו כלל מפרשי הבבלי בפסחים דף ק"ה והירושלמי ותוספתא בברכות, ועצם הדין אין לו זכר כלל ברמב"ם, ובשו"ע הל' שבת סימן רע"א סעיף ג' יש לו זכר לא בצורה של "דין" אלא בצורה של "מו"מ": "והא דתניא כבוד יום קודם לכבוד לילה".

והיה לי בזה שימוש חכמים ודקדוק חברים, ולא נמצא פתרון.

ולשון המאירי בפסחים: "כבוד יום שבת קודם לכבוד לילה, ר"ל שאם יש לו יין הרבה או מיני מגדים ראוי לו להניחם למחר", ומקורו ברש"י ורשב"ם, אלא שלא נזכר בהם "שבת".

ופשטות הגמ' ורש"י ורשב"ם שהוא הדין יום טוב.

וכן פשטות הסברא.

וגם הנה לפי דברי רש"י ורשב"ם והמאירי יש לומר דביו"ט נמי יניח היין והמגדים שהוא ענין "שמחה" ליום, כיון שיש צד דבלילה ראשונה אין מצות שמחה מן התורה - עיין בבירור הלכה חלק רביעי כאן. [ועיין בשו"ת הגרעק"א סימן א' והשמטות שם, ושו"ת י"א ח"ד יורה דעה סכ"ה סק"ג].

ואמר לי השכן טוב שכבר מבואר כן בשו"ת אבני נזר ח"א סימן ב' אותיות מ' - מ"א. זה לשונו שם: "ולמה לא תקנו בו כוס כמו יו"ט אלא ודאי שלא הטריחו חכמים כיון שאינו מצוי כוס לכל אדם בחוה"מ [עוד יש לי לומר דקידוש על הכוס בתחילת החג קאי לכל ימי החג ומה שתקנו חכמים לקדש גם ביום הוא משום דכבוד יום קודם לכבוד לילה אלא שהעיקר נראה לי כמ"ש תחילה], עכ"ל. סימן ב' הוא "בדין תפילין בחוה"מ", ועוצם עיונו מתפשט לז"נ אותיות, והגיע עד לנידון למה אין מבדילין בהבדלה מיו"ט או שבת לחוה"מ "בין קדש לקדש" - הבאתיו בדיני הבדלה שבחלק ששי ועיין בזה גם כאן בחלק שביעי.

ואמר לי עוד השכן טוב, שכבר הסיק כן הרה"ג רמ"ש כהן שליט"א בקונטרסו "שם אבותי" לחג הסוכות עמוד רנ"ט.

ועיינתי בדבריו, ובדקתי אחריו, וראיתי שטענותיו יותר חזקות מטענותי:

(א) שו"ת חתם סופר או"ח סימן י"ז [ד"ה "יפה נתעוררת" - בהוצאה החדשה] - כתב לבאר הדין דמי שלא קידש בלילה מקדש ביום משום הדין דכבוד יום עדיף מכבוד לילה שיש בו תוספת קדושה. והרי הלכה פסוקה שגם ביו"ט מקדש ביום [בעולת שבת סימן תפ"ה, ומג"א סימן רצ"א וחק יעקב סימן תע"ג ושאר אחרונים ומשנה ברורה שם ושם, ומשנה ברורה כאן ס"ק י"ג], וממילא שאמרינן גם ביו"ט דכבוד יום עדיף מכבוד לילה. (ב) זכר לדבר: לשון יסוד ושרש העבודה (נשמת): "לכוין בהתחלת נשמת לקבל עליו תוספת הנפש של יום השבת וגמר קבולה של תוספת נפש זו יכוין בברכות דיוצר - האר"י ז"ל". [נשמת אומרים גם ביו"ט].

(ג) לשון החסדי דוד על התוספתא ברכות פ"ג הי"ב: "ואפשר דטעמא משום דאפקיה קרא בלשון יום אכלוהו היום וגו' [שמות ט"ז כ"ה]" [ליתא בחסדי דוד שבש"ס וילנא]. ונראה דאפילו אפקיה מאכלוהו - שלש סעודות דשבת, יש לומר שאין סברא לחלק שיו"ט דחייב רק בשתי סעודות מיגרע גרע בזה, אלא גם ביו"ט כבוד יום עדיף.

(ד) מסברא פשוטה היה נראה שגם ביו"ט כבוד יום עדיף שיסוד הדין הוא בכל דיני התורה שהיום הוא עיקר והלילה נטפל לו וכגון וכו' ודלא כאחד מחכמי הדור (שם אבותי שם) [כוונתו לבעל שבת הקהתי, שטענותיו קלושות].

פרטים בהכרעה שגילה הגר"ד יצחקי שליט"א

לשון הרא"ש בפ"ק דכתובות סימן י"ג: "ובשבת דמברכין אף בסעודת שחרית אע"פ שבירך בליל שבת דכבוד יום עדיף והוי כפנים חדשות אחרים" עכ"ל.

ובעל הטורים בקיצורו שם כתב: "ושבת חשוב פנים חדשות שחרית וערבית".

ובטור אהע"ז סימן ס"ב הוסיף גם יו"ט ערבית ושחרית דהוי פנים חדשות, והב"ח והפרישה ביארו דהיינו משום דכבוד יום עדיף. ונפסק כן בשו"ע דגם שחרית יו"ט הוי פנים חדשות.

ועיי"ש בנוש"כ של השו"ע.

ובבירור הלכה תניינא שם הבאתי שגם רבינו אשר ב"ר חיים בספר הפרדס ועוד קדמו' בסדר ארוסין ונשואין כתבו דבשחרית הוי פנים חדשות משום דכבוד יום עדיף, ועיין שם עוד (ובתליתאה), וכן באוצר הפוסקים שם מובא דרבינו ירוחם והאגודה כתבו כהרא"ש, ועיין שם עוד.

וקשה להאריך יותר, כיון שברור דיש לנו הכרעה שגם ביו"ט ההלכה דכבוד יום עדיף.

ועתה - בטבת תשס"ה - כתב לי הגרש"א שטרן שליט"א באריכות: "כבוד וכו' ומצאתי לנכון לגלות אזנו דאינה ה' לידי ספרא רבא המכונה בשם ערכי תנאים ואמוראים לרבינו יהודה ב"ר קלונימוס, חד מגדולי בעלי התוספות הראשונים, ושם בערך רב יהושע בריה דרב אידי, האריך שם בענין תענית חלום בשבת וביום טוב,

ובתוך הדברים כתב כדלהלן: "ועצרת צריך לקיים סעודת היום ביום והיא המצוה מן המובחר, חדא, דכבוד היום קודם לכבוד הלילה בכל שבת וימים טובים, מיהו עצרת עדיף משום דלא ניתנה התורה בלילה, לא מראש בסתר דברתי, אלא ביום כדכתיב: "ויהי ביום השלישי להיות הבקר", עכ"ל שם, הרי מוכח ומבואר להדיא דיום טוב שוה לשבת להא מילתא ומאי דמספקא ליה למר מיפשט פשיטא ליה לריב"ק.

ואגב, מבואר התם להדיא דתענית חלום אינו מותר אלא בשבתות כיון דכתיב בהו עונג ולא כתיב בהון שמחה, אבל במועדים דכתיב בהו שמחה אין רשאין להתענות בהן כלל, אפילו תענית חלום, ולכן שבת עולה ואינה מפסקת לענין אבילות ר"ל אבל מועדים מפסיקין, עכ"ד שם, וכידוע כבר האריכו בזה טובא רבותינו גדולי הדורות, ועיין היטב במהרי"ל ובשו"ת ח"ס או"ח סי' קס"ח ועוד ואכמ"ל בזה למעכת"ר דכל רו"ן טמירין מיגליין ליה.

ביקרא דאורייתא

שמואל אליעזר שטרן

ועכשיו שאין בהמ"ק קיים אין יוצאין ידי חובת שמחה אלא ביין וכו' אבל בשר אין חובה לאכול וכו' ומ"מ מצוה יש גם באכילת בשר וכו' [לשון הביאור הלכה בד"ה כיצד משמחין וכו']. נ"ב. עיין בים של שלמה ביצה פ"ב דין ה' שכתב בדין שמחה בזמן הזה וז"ל פשיטא שאין שמחה אלא בבשר דהא שמחת יו"ט היא הסעודה ולא נקרא הסעודה להיות בו לב טוב ושמחה בלא אכילת בשר וכו' עכ"ל ומבואר שם דבזמן הזה נוסף היין על הסעודה אבל העיקר היא הסעודה לצורך שמחת יו"ט, ע"ש, ולכאורה יסוד זה מבואר בתוס' בפסחים דף ס"ד ע"א בד"ה קראו וכו' שכתב שם בתוך דבריו ועיקר שתיה ושמחה היינו בשעת אכילה וכו' ע"ש, וכן מבואר בתוס' ר"י החסיד דאין שמחה בלא לחם [מובא בביאור הלכה סימן קפ"ח בד"ה סעודה שלישית וכו'] והיינו דהעיקר היא הסעודה, והרי לחם לבב אנוש יסעד (תהלים ק"ד, ט"ו) ובזה מובן מדוע צריך ילפותא דאין יוצאים ידי חובת שמחה במנחות כמבואר בחגיגה דף ח'. והיינו דיסוד השמחה הוא